

Abstrakt

Předkládaná práce obsahuje několik kapitol z oblasti studia románských dlaždic. Po přehledném shrnutí aktuální představy o vývoji úpravy podlah na našem území od raného po vrcholný středověk následuje rozbor rozsáhlého nálezového fondu ostrovského kláštera z novějších výzkumů, které na lokalitě proběhly. Řešeny jsou především vlastnosti, které jsou pro ostrovské dlaždice charakteristické a jednoznačně unikátní. Jedná se především o doklady inovativního přístupu k výrobě dlaždic. Aby bylo vůbec možné takové otázky diskutovat, musely být dlaždice napřed zpracovány do formy katalogu, který je součástí této práce. Přehledné uspořádání nálezů považujeme za nutnou podmínku k další diskuzi o chronologii a významu předpokládaného ostrovského výrobního centra.

Další kapitola je pak věnována novým poznatkům o nejstarších reliéfních dlaždicích u nás, jimiž jsou dlaždice vyšehradského typu. Ačkoliv v poslední době nedošlo k zásadnějšímu posunu v rozsahu pramenné základny, i tak lze některé předpoklady nově formulovat. Ve stručnosti je to opuštění představy dlaždic vyšehradského typu jako homogenní skupiny, která je definována kombinací čtyř motivů, dále pak nástin možnosti jejího chronologického rozvolnění a diskuze o původu tohoto specifického jevu. Podmínkou k serióznímu uchopení tématu je pak rozbor podkladů pro datování nálezů, které jsou dosud závislé na údajích z Vyšehradu a z ostrovského kláštera. Ačkoliv v případě Vyšehradu je datování dlaždic do poslední třetiny 11. století pravděpodobné, ale nikoliv jisté, publikované podklady z Ostrova jsou pro datování dlaždic nejen nedostatečné, ale přímo protichůdné interpretaci, která z nich bývá vyvozována.

V následující kapitole jsou pak představeny nálezové celky z Prahy – Dolních Chaber a Rokytné u Moravského Krumlova. Jejich rozbor ukazuje na podivuhodnou pestrost mladších reliéfních románských podlah. Dlaždice z Dolních Chaber jsou motivy i stavem zachování zcela unikátní, přesto je jejich technologické provedení a pokládka v příkrém rozporu s vysokou uměleckou kvalitou matric. Sledováním jejich výtvarného řešení bylo rozpoznáno několik skupin, u nichž můžeme uvažovat o různých autorech, přesto jak materiál, tak použití v jediné podlaze svědčí o jejich záměrném zkombinování do jednoho celku. Dlaždice z Rokytné pak představují soubor zcela nehomogenní. Oba nálezové celky dovolují klást

otázky týkající se skutečných mechanismů návrhu, výroby a pokládky náročných reliéfních románských podlah a zejména druhotného užívání matric.